

POSTANOWIENIE

Dnia 13 czerwca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Motuk

w sprawie skazanego **J. B.**

po rozpoznaniu w Izbie Karnej w dniu 13 czerwca 2024 r.

na posiedzeniu bez udziału stron

kwestii dopuszczalności wniosku skazanego o wyłączenie SSN Marka Siwka w trybie art. 41 § 1 k.p.k. oraz w przedmiocie wyłączenia SSN Pawła Kołodziejskiego z mocy prawa

p o s t a n o w i ł:

1. na podstawie art. 29 § 4 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. z 2024 r., poz. 622 ze zm.) i art. 41 § 2 k.p.k. *per analogiam* pozostawić bez rozpoznania wnioszek skazanego **J. B.** o wyłączenie SSN Marka Siwka od udziału w sprawie zarejestrowanej w Sądzie Najwyższym pod sygn. akt IV KO 1/24;
2. na podstawie art. 40 § 3 k.p.k. wyłączyć SSN Pawła Kołodziejskiego od udziału w sprawie zarejestrowanej w Sądzie Najwyższym pod sygn. akt IV KO 1/24.

UZASADNIENIE

Skazany **J. B.** we wniosku z dnia 17 kwietnia 2024 r. zażądał wyłączenia SSN Marka Siwka oraz SSN Pawła Kołodziejskiego od orzekania w sprawie

zarejestrowanej w Sądzie Najwyższym pod sygn. akt IV KO 1/24, a zatem rozpoznania „wniosku” skazanego zawierającego sygnalizację wznowienia z urzędu postępowania kasacyjnego zakończonych postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2023 r., sygn. akt IV KK 382/23.

W pierwszej kolejności, jako podstawę prawną przedmiotowego wniosku, skazany przyjął przepis art. 41 § 1 k.p.k. Wnioskodawca motywując swoje wystąpienie podniósł, że każdy z wyżej wskazanych członków składu orzekającego, powołany został na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego przez Prezydenta RP na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw. Zdaniem skazanego, każdy sędzia, który uzyskał nominację w następstwie procedury prowadzonej w tym trybie, „*nie spełnia minimalnego standardu bezstronności*”. Na poparcie stanowiska o wadliwości powołania wyżej wskazanych członków składu orzekającego na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego, wnioskodawca odwołał się m.in. do uchwały składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r. (BSA I-4110-1/2020) oraz innych judykatów Sądu Najwyższego.

W odniesieniu do SSN Pawła Kołodziejskiego skazany podniósł również, że wobec tego sędziego zachodzą podstawy wyłączenia, o których mowa w art. 40 § 1 pkt 1 i 6 k.p.k., wskazując, że SSN Paweł Kołodziejski brał udział w wydaniu postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2023 r., sygn. akt IV KK 382/23, a zatem orzeczenia objętego wspomnianym „wnioskiem” sygnalizacyjnym.

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje.

Wniosek o wyłączenie SSN Marka Siwka w trybie art. 41 § 1 k.p.k. należało pozostawić bez rozpoznania, albowiem jest on niedopuszczalny z mocy ustawy.

Argumentacja przedmiotowego wniosku wskazuje, że wątpliwość co do bezstronności SSN Marka Siwka ma wynikać z faktu, że został on powołany na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 3), a zatem – w ocenie wnioskodawcy – w procedurze wadliwej, naznaczonej naruszeniem standardów niezawisłości i bezstronności.

Wniosek ten – jak wprost wskazano w jego *petitum* – złożony został w trybie art. 41 § 1 k.p.k., który to przepis stanowi, że: *„sędzia ulega wyłączeniu, jeżeli istnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do jego bezstronności w danej sprawie”*. Przedstawione przez skazanego wątpliwości co do bezstronności SSN Marka Siwka w sprawie o sygn. akt IV KO 1/24, wywiedzione zostały zatem z okoliczności towarzyszących jego powołaniu na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego – i wyłącznie na tej kwestii skoncentrowano motywację rzeczowego wniosku.

Analizując tak zaprezentowaną argumentację wniosku o wyłączenie sędziego, przy jego ocenie należy uwzględnić aktualnie obowiązujące brzmienie ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, znowelizowanej ustawą z dnia 9 czerwca 2022 r. (Dz.U. z 2022 r., poz. 1259), na mocy której do ustawy o Sądzie Najwyższym dodany został art. 29 § 4, stanowiący wprost o tym, że: *„Okoliczności towarzyszące powołaniu sędziego Sądu Najwyższego nie mogą stanowić wyłącznej podstawy do podważenia orzeczenia wydanego z udziałem tego sędziego lub kwestionowania jego niezawisłości i bezstronności”*. Jednocześnie, ustawodawca rzeczoną nowelizacją wprowadził tryb tzw. testu bezstronności, w którym – zgodnie z art. 29 § 5 ustawy o Sądzie Najwyższym – dopuszczalne jest badanie spełnienia przez sędziego Sądu Najwyższego (sędziego delegowanego) wymogów niezawisłości i bezstronności z uwzględnieniem okoliczności towarzyszących jego powołaniu i jego postępowania po powołaniu, jeżeli w okolicznościach danej sprawy może to doprowadzić do naruszenia standardu niezawisłości lub bezstronności, mającego wpływ na wynik sprawy z uwzględnieniem okoliczności dotyczących uprawnionego oraz charakteru sprawy. Z żądaniem w tym przedmiocie może wystąpić strona lub uczestnik postępowania przed Sądem Najwyższym (art. 29 § 7 ww. ustawy).

Wymienione wyżej przepisy ustawy o Sądzie Najwyższym weszły w życie w dniu 15 lipca 2022 r. Przedmiot tych regulacji odnosi się do ochrony standardu bezstronności oraz niezawisłości sędziego przy wykonywaniu czynności orzeczniczych. Badanie tej kwestii, jak wynika z art. 29 § 5 ustawy o Sądzie Najwyższym, zostało ograniczone do dwóch kryteriów, tj. okoliczności towarzyszących powołaniu sędziego oraz jego postępowania po powołaniu, przy

czym – w myśl art. 29 § 4 tej ustawy – okoliczności towarzyszące powołaniu tego sędziego nie mogą stanowić wyłącznej podstawy do podważenia orzeczenia wydanego z jego udziałem lub kwestionowania jego niezawisłości i bezstronności. Z kolei w art. 41 § 1 k.p.k. – tj. przepisie, na który powołał się wnioskodawca – zawarto ogólną podstawę wyłączenia sędziego podejrzanego o stronnictwo (*iudex suspectus*), którą co do zasady może być każda okoliczność mogąca wywołać uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności sędziego w danej sprawie. Zarówno zatem instytucja tzw. testu bezstronności w trybie ustawy o Sądzie Najwyższym, jak też mechanizm wyłączenia sędziego na podstawie art. 41 § 1 k.p.k., służą sądowej kontroli bezstronności sędziego, który ma brać udział w rozpoznawaniu konkretnej sprawy. Instytucje te różnią się natomiast zakresem przedmiotowym, który w przypadku pierwszej z nich jest węższy. Ustawa o Sądzie Najwyższym w sposób szczególny reguluje badanie kwestii bezstronności sędziego w kontekście okoliczności towarzyszących powołaniu sędziego oraz jego postępowania po powołaniu, a zatem w tym zakresie w stosunku do art. 41 § 1 k.p.k. stanowi *lex specialis*, wyłączając tym samym możliwość badania określonych w niej przesłanek w ogólnej procedurze.

Nadto, przewidziany tryb tzw. testu bezstronności ma szczególny charakter, albowiem wniosek o jego przeprowadzenie rozpoznawany jest przez skład pięciu sędziów, zaś na wydane przez sąd w takim składzie postanowienie przysługuje środek odwoławczy, który podlega rozpoznaniu przez skład siedmiu sędziów. Natomiast wniosek o wyłączenie w trybie art. 41 § 1 k.p.k. podlega rozpoznaniu – co do zasady – w składzie jednoosobowym i nie podlega zaskarżeniu. Oznacza to, że w trybie art. 41 § 1 k.p.k. niedopuszczalne jest badanie niezawisłości i bezstronności sędziego w odniesieniu do okoliczności towarzyszących jego powołaniu, albowiem – jak wskazano powyżej – przepis ten zawiera ogólną podstawę wyłączenia sędziego podejrzanego o stronnictwo. Przedmiotem rozpoznania w trybie art. 41 § 1 k.p.k. może być jedynie wniosek o wyłączenie sędziego oparty na innych – niż określone w art. 29 § 4 i 5 cyt. wyżej ustawy o Sądzie Najwyższym – przesłankach.

Należy też zaznaczyć, że przed rzeczoną nowelizacją przepisów ustawy o Sądzie Najwyższym, Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 4 marca 2020 r., P 22/19

(Dz.U. z 2020 r. poz. 413), stwierdził, że art. 41 § 1 w zw. z art. 42 § 1 k.p.k. w zakresie, w jakim dopuszcza rozpoznanie wniosku o wyłączenie sędziego z powodu wadliwości powołania sędziego przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, w skład której wchodzi sędziowie wybrani na podstawie art. 9a ustawy z 12.05.2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa, jest niezgodny z art. 179 w zw. z art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji RP.

Skoro więc wniosek o wyłączenie SSN Marka Siwka w trybie art. 41 § 1 k.p.k. został oparty wyłącznie na okoliczności odnoszącej się do jego powołania na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego z rekomendacji Krajowej Rady Sądownictwa w składzie ukształtowanym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw – to uznać należy, że wniosek ten jest niedopuszczalny z mocy ustawy.

Skazany nie skorzystał z trybu przewidzianego w art. 29 § 5 ustawy o Sądzie Najwyższym, o czym świadczy treść przedmiotowego wniosku, w którym nie odwołał się do tej podstawy prawnej (przy czym obowiązkowe jest w tej kwestii zastępowanie stron przez adwokatów lub radców prawnych, o czym skazany został pouczony), jak też nie wskazał na okoliczności korespondujące z przesłankami określonymi w tym przepisie. Rezygnacja z testu bezstronności nie może jednak uzasadniać opcjonalnej dopuszczalności badania w trybie art. 41 § 1 k.p.k. bezstronności sędziego Sądu Najwyższego w kontekście okoliczności jego powołania, a to wobec wprowadzenia przez ustawodawcę szczególnego mechanizmu w tym zakresie oraz bezwzględnego charakteru przepisu art. 29 § 4 ustawy o Sądzie Najwyższym. Aktywność skazanego w niniejszej sprawie zmierzała zatem do obejścia przepisów ustawy o Sądzie Najwyższym, w tym zakazu, który nie dopuszcza możliwości podważenia orzeczenia wydanego z udziałem sędziego Sądu Najwyższego lub kwestionowania jego niezawisłości i bezstronności wyłącznie z powodu okoliczności towarzyszących powołaniu tego sędziego.

Reasumując, oczywistą konsekwencją takiego wnioskowania jest niedopuszczalność rozpoznania wniosku o przeprowadzenie tzw. testu bezstronności w trybie art. 41 § 1 k.p.k. Rozpoznanie takiego wniosku w oparciu o art. 41 § 1 k.p.k. skutkowałoby bezwzględną przesłanką odwoławczą określoną w

art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. oraz stanowiłoby niedopuszczalne obejście instytucji tzw. testu bezstronności i rażące naruszenie przysługujących stronom uprawnień (możliwość zaskarżenia, złożenia pisemnego wyjaśnienia przez sędziego).

Skoro przepisy postępowania nakazują pozostawić bez rozpoznania niedopuszczalny procesowo wniosek strony o wyłączenie sędziego na podstawie art. 41 § 1 k.p.k., a taka sytuacja ma miejsce w przypadku określonym w art. 41 § 2 k.p.k., gdy wniosek ten zostanie zgłoszony po rozpoczęciu przewodu sądowego – to również w przypadku stwierdzenia niedopuszczalności wniosku o wyłączenie sędziego z przyczyn podanych powyżej, w odniesieniu do wniosku o wyłączenie SSN Marka Siwka, należy postąpić podobnie.

Powyższe rozważania aktualne pozostają również do kwestii wyłączenia SSN Pawła Kołodziejskiego od udziału w sprawie na podstawie art. 41 § 1 k.p.k., niemniej słusznie zauważył skazany, że sędzia ten brał udział w wydaniu postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2023 r., sygn. akt IV KK 382/23, tj. orzeczenia kończącego postępowanie, które skazany uczynił przedmiotem „wniosku” sygnalizacyjnego. Choć skazany błędnie odwołał się w tym przypadku do art. 40 § 1 pkt 1 i 6 k.p.k., to wyżej przywołana okoliczność ma doniosłe znaczenie w zaistniałym układzie procesowym, a to wobec dyspozycji przepisu art. 40 § 3 k.p.k., stanowiącego, że sędzia, który brał udział w wydaniu orzeczenia objętego wnioskiem o wznowienie, nie może orzekać co do tego wniosku. Przepis ten znajduje zastosowanie również w sytuacji, w której postępowanie wznowieniowe jest inicjowane tzw. „wnioskiem” sygnalizacyjnym strony o uruchomienie instytucji wznowienia z urzędu (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 maja 2022 r., V KO 42/22, LEX nr 3395217). Podzielić należy przy tym pogląd o szerokim zakresie czynności, od których odsunięty jest sędzia, podlegający wyłączeniu w oparciu o wyżej wymienioną podstawę prawną. Skoro bowiem w myśl art. 40 § 3 *in fine* k.p.k. sędzia nie może orzekać „co do wniosku”, to oznacza, że jego wyłączenie obejmuje nie tylko merytoryczne rozpoznanie wniosku, ale również orzekanie co do jego dopuszczalności (zob. J. Kosonoga [w:] Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz do art. 1-166, red. R. A. Stefański, S. Zabłocki, Warszawa 2017, art. 40 – wraz z przywołanym tam orzecznictwem i literaturą).

Biorąc powyższe pod uwagę, SSN Paweł Kołodziejski z mocy art. 40 § 3 k.p.k. podlega wyłączeniu od udziału w sprawie prowadzonej w Sądzie Najwyższym pod sygn. akt IV KO 1/24.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w postanowieniu.

[J.J.]

[ms]